

రైసినా సైన్స్ డిప్లొమసీ ఇనిషియేటివ్ (Raisina SDI) - 2026

1. నిర్వహణ మరియు వేదిక (Organizers & Venue)

- **ఎవరు నిర్వహించారు:** భారత ప్రభుత్వ ప్రధాన శాస్త్రీయ సలహాదారు (PSA) కార్యాలయం + అబ్జర్వర్ రీసెర్చ్ ఫౌండేషన్ (ORF).
- **ఎప్పుడు & ఎక్కడ:** 05 మార్చి 2026, భారత్ మండపం (న్యూఢిల్లీ).
- **ఏ కార్యక్రమంలో భాగంగా:** 'రైసినా డైలాగ్' (Raisina Dialogue) లో భాగంగా దీనిని ప్రారంభించారు.

2. ప్రధాన అంశాలు (Key Themes)

ఈ సదస్సు రెండు ముఖ్యమైన పిల్లర్లపై చర్చించింది:

- **Strategic Autonomy (వ్యూహాత్మక స్వయంప్రతిపత్తి):** అంతర్జాతీయ ఒత్తిళ్లకు లొంగకుండా, దేశ ప్రయోజనాల కోసం స్వతంత్రంగా సైన్స్ అండ్ టెక్నాలజీ నిర్ణయాలు తీసుకోవడం.
- **Disruptive Technologies (విఘాతకర సాంకేతికతలు):** ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI), క్వాంటం కంప్యూటింగ్ వంటి టెక్నాలజీలను ఎలా నియంత్రించాలి (Governance) అనే అంశం.

3. ముఖ్యమైన వ్యక్తులు (Key Personalities)

పేరు	హోదా
ప్రొఫెసర్ అజయ్ కుమార్ సూద్	భారత ప్రభుత్వ ప్రధాన శాస్త్రీయ సలహాదారు (PSA)
సర్ పీటర్ గ్లక్మన్	అధ్యక్షుడు, ఇంటర్నేషనల్ సైన్స్ కౌన్సిల్
డాక్టర్ సమీర్ శరణ్	ప్రెసిడెంట్, ORF

4. అభ్యర్థులు గుర్తుంచుకోవాలిన్న 'టర్మ్స్' (Important Terms)

- **Science Diplomacy:** దేశాల మధ్య సంబంధాలను మెరుగుపరచడానికి శాస్త్రీయ సహకారాన్ని (Scientific Cooperation) వాడుకోవడం.
- **GESDA:** జెనీవా సైన్స్ అండ్ డిప్లొమసీ యాంటిసిపేటర్ (ఈ సదస్సులో భాగస్వామి).
- **Equity:** సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ధనిక దేశాలకే కాకుండా, అన్ని దేశాలకు సమానంగా అందాలి.

ఆరోగ్య రంగంలో AI - భారత్ వ్యూహం (SAHI)

1. SAHI అంటే ఏమిటి? (Strategy for AI in Healthcare for India)

ఇది భారత ఆరోగ్య వ్యవస్థలో AIని బాధ్యతాయుతంగా ప్రవేశపెట్టడానికి కేంద్ర ఆరోగ్య మంత్రిత్వ శాఖ రూపొందించిన ఒక **జాతీయ డ్రామ్ వర్క్**.

- **ముఖ్య ఉద్దేశ్యం:** ఆరోగ్య సేవలను అందరికీ అందుబాటులోకి తీసుకురావడం (Accessible), నాణ్యత పెంచడం (Quality) మరియు తక్కువ ధరకే అందించడం (Affordable).
- **లక్ష్యం:** 2047 నాటికి 'వికసిత్ భారత్' సాధనలో భాగంగా ప్రజారోగ్యాన్ని మెరుగుపరచడం.
- **5 స్తంభాలు (5 Core Pillars):** పాలన (Governance), డేటా మౌలిక సదుపాయాలు, నైతిక ప్రమాణాలు, సురక్షితమైన డిజిటల్ వ్యవస్థ మరియు మానవ వనరుల సంసిద్ధత.

2. BODH ప్లాట్ ఫారమ్ (Benchmarking Open Data Platform for Health AI)

- **ప్రయోజనం:** ఏదైనా AI పరికరాన్ని లేదా సాఫ్ట్వేర్ను ఆసుపత్రుల్లో వాడకముందే, అది ఎంతవరకు సురక్షితమైనదో పరీక్షించి ధృవీకరించడానికి (Validation) ఈ ప్లాట్ ఫారమ్ను రూపొందించారు.
- **అభివృద్ధి:** IIT కాన్పూర్ మరియు నేషనల్ హెల్త్ అథారిటీ (NHA) సంయుక్తంగా దీనిని నిర్మించాయి.

3. ముఖ్యమైన విధానాలు & మైలురాళ్లు (Policy Roadmap)

పోటీ పరీక్షలలో కాలక్రమ పట్టిక (Timeline) అడిగే అవకాశం ఉంది:

- **2018:** NITI ఆయోగ్ ద్వారా 'నేషనల్ స్ట్రాటజీ ఫర్ AI' విడుదల (#AIforAll).
- **2018:** 'నేషనల్ హెల్త్ స్టాక్' (National Health Stack) ప్రారంభం - డిజిటల్ హెల్త్ రికార్డుల కోసం పునాది.
- **2021:** ఆయుష్మాన్ భారత్ డిజిటల్ మిషన్ (ABDM) ప్రారంభం - ఇది AI వాడకానికి అవసరమైన డేటా బేస్ను అందిస్తుంది.

4. కేస్ స్టడీస్ (Real-world Impact)

పరీక్షల్లో ఉదాహరణలుగా వీటిని రాయవచ్చు:

- **Scaida BrainCT:** మెదడు సంబంధిత గాయాలను త్వరగా గుర్తించే AI వ్యవస్థ. ఇది చిన్న పట్టణాల్లో (Tier-2, Tier-3) రేడియాలజిస్టుల కొరతను తీరుస్తుంది.
- **SMARTON:** అంధులు పుస్తకాలు, సైన్ బోర్డులు చదవడానికి మరియు 10 భారతీయ భాషల్లో సంభాషించడానికి ఉపయోగపడే AI వాయిస్ ప్లాట్‌ఫారమ్.

5. సవాళ్లు మరియు పరిష్కారాలు

- **సవాలు:** మన దగ్గర ఉన్న డేటాలో వైవిధ్యం (Diversity) లేకపోవడం వల్ల AI కొన్ని ప్రాంతాల ప్రజలపై వివక్ష (Bias) చూపే ప్రమాదం ఉంది.
- **పరిష్కారం:** కనీసం 10 కోట్ల మంది (100 Million) జనోమ్ డేటాను సేకరించడం ద్వారా వైవిధ్యమైన AI మోడల్స్ తయారు చేయవచ్చు.
- **డ్యూటీ ఆఫ్ కేర్ (Duty of Care):** AI వాడకంలో రోగుల గోప్యత మరియు భద్రతను కాపాడటం డెవలపర్ల బాధ్యత.

MY Bharat - NSS చింతన్ శివర్ (2026)

1. ప్రాథమిక వివరాలు

- **తేదీ:** 6-7 మార్చి 2026.
- **వేదిక:** ఇన్ స్టెమ్ (inStem - Institute for Stem Cell Science and Regenerative Medicine), బెంగళూరు, కర్ణాటక.
- **నిర్వహణ:** కేంద్ర యువజన వ్యవహారాల శాఖ.
- **పాల్గొనేవారు:** తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ సహా మొత్తం 10 రాష్ట్రాలు/కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధులు.

2. ప్రధాన లక్ష్యాలు (Core Objectives)

- **అమృత్ పీఠి (Amrit Peedhi):** యువతను దేశ నిర్మాణంలో చురుకైన భాగస్వాములుగా మార్చడం.
- **Viksit Bharat@2047:** 2047 నాటికి అభివృద్ధి చెందిన భారత్‌ను నిర్మించడంలో యువత పాత్రను బలోపేతం చేయడం.
- **MY Bharat & NSS:** 'మేరా యువ భారత్' (MY Bharat) మరియు 'నేషనల్ సర్వీస్ స్కీమ్' (NSS) నెట్‌వర్క్‌ల ద్వారా అమలు చేసే కార్యక్రమాలను క్షేత్రస్థాయిలో మరింత సమర్థవంతంగా అమలు చేయడం.

3. రెండో రోజుల కార్యాచరణ (Two-Day Agenda)

పోటీ పరీక్షలలో ఈ క్రింది పదాలు (Terms) అడిగే అవకాశం ఉంది:

- **మొదటి రోజు (Samvaad Se Samadhaan):** రాష్ట్రాల మధ్య విధానపరమైన సమన్వయం, బెస్ట్ ప్రాక్టీసెస్ మార్పిడి మరియు MY Bharat పోర్టల్ ద్వారా డిజిటల్ యువజన భాగస్వామ్యంపై చర్చ.
- **రెండవ రోజు (Samadhaan Se Sankalp):** చర్చించిన ఆలోచనలను కార్యాచరణ ప్రణాళికలుగా (Actionable Strategies) మార్చడం. ఇందులో భాగంగా 'Fit India' మరియు 'Viksit Bharat Young Leaders Dialogue 2027' రోడ్‌మ్యాప్ పై చర్చిస్తారు.

What Can AI Do in Healthcare?

4. ముఖ్యమైన సంస్థలు - పోర్టల్స్ (Key Terms for Exams)

పదం / సంస్థ	వివరణ
MY Bharat (Mera Yuva Bharat)	యువతకు మరియు ప్రభుత్వ పథకాలకు మధ్య వారధిలా పనిచేసే స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన సంస్థ (Phygital Platform).
NSS (National Service Scheme)	విద్యార్థులలో సేవా భావాన్ని పెంపొందించే కేంద్ర ప్రభుత్వ పథకం.
inStem	బెంగళూరులోని స్టెమ్ సెల్ సైన్స్ పరిశోధనా సంస్థ (ఈ సదస్సు వేదిక).

WHO's Six Core Principles for AI in Health

Guidance on the Ethics and Governance of Artificial Intelligence for Health

5. కీలక వ్యక్తులు

- **డాక్టర్ మన్నుభే మాండవీయ:** కేంద్ర యువజన వ్యవహారాలు మరియు క్రీడల శాఖ మంత్రి.
- **శ్రీమతి రక్షా నిఖిల్ ఖడే:** కేంద్ర యువజన వ్యవహారాల శాఖ సహాయ మంత్రి (MoS).

పరీక్షల కోసం టిప్: ఈ సదస్సు ముఖ్యంగా "దక్షిణ భారత రాష్ట్రాల" మరియు పరిసర ప్రాంతాల సమన్వయం కోసం ఉద్దేశించబడింది. MY Bharat అనేది కేవలం ఒక పోర్టల్ మాత్రమే కాదు, అది యువత అభివృద్ధికి ఒక సమగ్ర వ్యవస్థ (Ecosystem) అని గుర్తుంచుకోవాలి.

సైక్లింగ్ లీగ్ ఆఫ్ ఇండియా (Cycling League of India)

1. ప్రత్యేకత (Unique Significance)

- **ప్రపంచంలోనే తొలిసారి:** రోడ్ సైక్లింగ్లో ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ప్రాంచైజ్ ఆధారిత ప్రొఫెషనల్ లీగ్ ఇది.
- **వేదిక:** ఈ లీగ్ ప్రధానంగా అహ్మదాబాద్ వంటి నగరాల్లో నిర్వహించబడుతుంది.
- **నిర్వహణ:** న్యూ హారిజన్ అలయన్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ భాగస్వామ్యంతో దీనిని రూపొందించారు.

2. లీగ్ నిర్మాణం (Structure of the League)

- **జట్లు:** మొత్తం 8 ప్రాంచైజ్ జట్లు (నగరాలు లేదా ప్రాంతాల ఆధారంగా) ఉంటాయి.
- **జట్టు కూర్పు:** ప్రతి జట్టులో 10 మంది సైక్లిస్టులు ఉంటారు.
  - 2 అంతర్జాతీయ రైడర్లు (International riders).
  - 2 జూనియర్ సైక్లిస్టులు (భారతీయ ప్రతిభను ప్రోత్సహించడానికి).
- **పోటీ ఫార్మాట్లు:** మూడు దశల్లో పోటీలు జరుగుతాయి. ఇందులో 'క్రైటీరియం రేసులు' (Criterion), 'టీమ్ టైమ్ ట్రయల్స్', మరియు 'మాస్ స్టార్డ్' ఈవెంట్లు ఉంటాయి.

3. నేపథ్యం మరియు ఇతర కార్యక్రమాలు (Related Concepts)

పరీక్షల్లో స్టేట్మెంట్స్ రూపంలో వీటిని అడగవచ్చు:

- **Pune Grand Tour:** ఇది ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద UCI 2.2 స్టేజ్ రేస్ గా గుర్తింపు పొందింది.
- **Fit India Sundays on Cycle:** డిసెంబర్ 2024లో ప్రారంభమైన ఈ కార్యక్రమం ఒక 'జన ఆందోళన' గా మారింది. ఇప్పటివరకు 63 ఎడిషన్లు జరిగాయి.
- **మౌలిక సదుపాయాలు:** గుజరాత్ లోని 'స్టాట్యూ ఆఫ్ యూనిటీ సైక్లోథాన్' వంటి ఈవెంట్లు సైక్లింగ్ సంస్కృతిని పెంచుతున్నాయి.

4. ముఖ్యమైన టెర్మినాలజీ (Key Terms for Exams)

పదం	వివరణ
Franchise-based League	ప్రైవేట్ యాజమాన్యాల (IPL తరహాలో) ఆధ్వర్యంలో నడిచే క్రీడా పోటీలు.
UCI (Union Cycliste Internationale)	సైక్లింగ్ క్రీడకు సంబంధించి ప్రపంచవ్యాప్త నియంత్రణ సంస్థ.
Vibrant India Vision	ఫిట్నెస్ మరియు క్రీడల ద్వారా దేశాభివృద్ధి సాధించడం.

5. లక్ష్యాలు (Objectives)

- భారతదేశంలో ప్రొఫెషనల్ సైక్లింగ్ ఎకోసిస్టమ్‌ను నిర్మించడం.
- యువతలో స్థూలకాయాన్ని (Obesity) తగ్గించి, ఫిట్నెస్‌ను ప్రోత్సహించడం.
- కాలుష్య నివారణకు సైక్లింగ్‌ను ఒక పరిష్కారంగా చూపడం.

భారత్ - ఫిన్లాండ్ నైపుణ్యాభివృద్ధి సహకారం (2026)

1. సమావేశం నేపథ్యం

- **ప్రతినిధులు:** భారత నైపుణ్యాభివృద్ధి శాఖ మంత్రి **శ్రీ జయంత్ చౌదరి** మరియు ఫిన్లాండ్ ఉపాధి శాఖ మంత్రి **మిస్టర్ మాటియాస్ మార్జినెన్**.
- **వేదిక:** న్యూఢిల్లీ (05 మార్చి 2026).
- **లక్ష్యం:** వృత్తి విద్యా శిక్షణ (Vocational Education) మరియు అంతర్జాతీయ ఉపాధి గమ్యస్థానంగా భారత్‌ను మార్చడం.

2. ప్రధాన చర్చాంశాలు (Key Focus Areas)

- **Workforce Mobility:** భారతీయ నైపుణ్యం కలిగిన యువత ఫిన్లాండ్‌లో ఉద్యోగ అవకాశాలు పొందేలా సులభతరమైన మార్గాలను ఏర్పాటు చేయడం.
- **Global Skill Capital:** ప్రధాని మోదీ విజన్ ప్రకారం భారతదేశాన్ని ప్రపంచానికి "నైపుణ్య రాజధాని"గా మార్చడం.
- **ముఖ్యమైన రంగాలు:** ప్రధానంగా హెల్త్ కేర్ (Healthcare), కన్సల్టింగ్, గ్రీన్ టెక్నాలజీస్ మరియు అడ్వాన్స్డ్ మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ రంగాల్లో సహకారం.

3. కీలక వ్యూహాలు (Strategic Initiatives)

పోటీ పరిస్థితులలో ఈ పాయింట్లు స్ట్రేట్ మెంట్స్ రూపంలో అడిగే అవకాశం ఉంది:

- **భాషా శిక్షణ (Language Training):** అంతర్జాతీయంగా ఉద్యోగాలు పొందడానికి అవసరమైన భాషా నైపుణ్యాలను శిక్షణలో భాగంగా చేర్చడం.
- **సర్టిఫికేషన్ గుర్తింపు:** భారత్ లో పొందిన వృత్తి విద్యా సర్టిఫికేట్లను ఫిన్లాండ్ గుర్తించేలా (Recognition of Qualifications) ప్రమాణాలను ఒకేలా చేయడం.
- **శిక్షకుల శిక్షణ (Trainer Capacity Building):** ఫిన్లాండ్ యొక్క సాంకేతిక నైపుణ్యాలను భారతీయ శిక్షకులకు నేర్పించడం.

4. ప్రాముఖ్యత (Significance)

- **డెమోగ్రాఫిక్ డివిడెండ్:** భారత్ లో యువత ఎక్కువగా ఉండటం, ఫిన్లాండ్ లో నిపుణుల కొరత ఉండటం వల్ల ఇది ఇరు దేశాలకు లాభదాయకం (Natural Partnership).
- **జ్ఞాన మార్పిడి:** ఒకేసారి అకడమిక్ డిగ్రీ మరియు వృత్తి విద్యా కోర్సులు కలిపి చేసే విధానంపై చర్చించారు.

5. పాల్గొన్న సంస్థలు (Key Institutions)

- **MSDE:** మినిస్ట్రీ ఆఫ్ స్కిల్ డెవలప్ మెంట్ అండ్ ఎంప్లొయ్ మెంట్ (భారత్).
- **NCVET:** నేషనల్ కౌన్సిల్ ఫర్ వాకేషనల్ ఎడ్యుకేషన్ అండ్ ట్రైనింగ్.
- **DGT:** డైరెక్టరేట్ జనరల్ ఆఫ్ ట్రైనింగ్.

భారతదేశపు తొలి రివరైన్ లైట్ హౌస్ లు (NW-2)

1. ప్రాజెక్టు వివరాలు

- **నది:** బ్రహ్మపుత్ర నది.
- **జాతీయ జలమార్గం:** నేషనల్ వాటర్ వే-2 (NW-2).
- **నిర్వహణ:** డైరెక్టరేట్ జనరల్ ఆఫ్ లైట్ హౌస్ అండ్ లైట్ షిప్స్ (DGLL) మరియు ఇన్స్టాన్స్ డివీజన్ అధారిటీ ఆఫ్ ఇండియా (IWAI).
- **పెట్టుబడి:** ₹84 కోట్లు.

2. లైట్ హౌస్ లు నిర్మించే ప్రాంతాలు (4 ప్రాంతాలు)

బ్రహ్మపుత్ర నది వెంబడి వ్యూహాత్మకమైన ఈ నాలుగు చోట్ల లైట్ హౌస్ లు నిర్మిస్తారు:

1. పాండు (Pandu): కామ్రూప్ జిల్లా.
2. బోగిబీల్ (Bogibeel): దిబ్రూఘర్ జిల్లా.
3. సిల్ఘాట్ (Silghat): నాగావ్ జిల్లా.
4. బిశ్వనాథ్ ఘాట్ (Biswanath Ghat): బిశ్వనాథ్ జిల్లా (ఇది ఉత్తర తీరంలో ఉంది, మిగిలిన మూడు దక్షిణ తీరంలో ఉన్నాయి).

3. సాంకేతిక ముఖ్యాంశాలు (Technical Specs)

- ఎత్తు: 20 మీటర్లు.
- పరిధి (Range): 14 నాటికల్ మైళ్ల వరకు వెలుతురు కనిపిస్తుంది.
- శక్తి: ఇవి పూర్తిగా సౌర శక్తి (Solar Energy) తో పనిచేస్తాయి.
- సౌకర్యాలు: కేవలం నావిగేషన్ మాత్రమే కాకుండా, ఇక్కడ మ్యూజియం, యాంఫీ థియేటర్ మరియు కెఫెటేరియా వంటి పర్యాటక ఆకర్షణలు కూడా ఉంటాయి.

4. ఎందుకు అవసరం? (Significance for Exams)

- 24/7 నావిగేషన్: బ్రహ్మపుత్ర నదిలో రాత్రి సమయంలో కూడా ఓడల ప్రయాణం సురక్షితంగా సాగడానికి ఇవి తోడ్పడతాయి.
- ఖర్చు తగ్గింపు: రోడ్డు రవాణాతో పోలిస్తే జలరవాణా ఖర్చు 1/3 వంతు మాత్రమే అవుతుంది.
- కార్గో వృద్ధి: 2024-25 ఆర్థిక సంవత్సరంలో బ్రహ్మపుత్ర నదిపై సరుకు రవాణా 53% పెరిగింది. అస్సాంలోని టీ, బొగ్గు, ఎరువుల రవాణాకు ఇది కీలకం.
- పర్యాటక రంగం: వీటిని పర్యాటక కేంద్రాలుగా తీర్చిదిద్దడం ద్వారా ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో ఆదాయం పెరుగుతుంది.

5. కీలక సంస్థలు - నిర్వచనాలు

సంస్థ పదం /	వివరణ
NW-2	ధుబ్రి నుండి సాదియా వరకు (891 కి.మీ) ప్రవహించే బ్రహ్మపుత్ర నది జలమార్గం.
DGLL	భారతదేశపు 11,098 కి.మీ తీరప్రాంతంలో లైట్ హౌస్ లను నిర్వహించే సంస్థ.
IWAI	భారత అంతర్గత జలమార్గాల అభివృద్ధి మరియు నిర్వహణ చూసే సంస్థ.

ముగింపు: భారతదేశ చరిత్రలో అంతర్గత జలమార్గాలపై లైట్ హౌస్ లు నిర్మించడం ఇదే తొలిసారి. ఇది ఈశాన్య భారతదేశపు ఆర్థిక వ్యవస్థను (Economy) మార్చే "ఫోర్స్ మల్టిప్లయర్" గా మారుతుందని ప్రభుత్వం భావిస్తోంది.

జల సంచయ్ జన భాగీదారి: కొరియా 5% మోడల్

చత్రీస్ గడ్ ఠలోని కొరియా (Korea) జిల్లాలో నీటి ఎద్దడిని నివారించడానికి అమలు చేసిన "5% మోడల్" మరియు "జల సంచయ్ జన భాగీదారి" ఉద్యమం

1. 5% మోడల్ అంటే ఏమిటి?

ఇది ఒక స్వచ్ఛంద భూ కేటాయింపు పద్ధతి.

- **నిర్వచనం:** ప్రతి రైతు తన సాగు భూమిలో 5% భాగాన్ని నీటి నిల్వ కోసం (చిన్న రీఛార్జ్ చెరువులు లేదా గుంతల నిర్మాణం) కేటాయించాలి.
- **ఉద్యమం పేరు:** 'ఆవా పానీ ఝోకి' (Aawa Paani Jhoki).
- **లక్ష్యం:** వర్షపు నీటిని పొలాల్లోనే ఇంకేలా చేయడం (Rainwater Harvesting) మరియు భూగర్భ జలాలను పెంచడం.

2. ముఖ్యాంశాలు (Key Highlights)

పరీక్షల్లో అడిగే అవకాశం ఉన్న విశేషాలు:

- **నీర్ నాయకలు (Neer Nayikas):** నీటి పొదుపుపై అవగాహన కల్పించే మహిళా నాయకురాలు.
- **జల్ దూత్ (Jal Doots):** కాలువల పూడికతీత, ట్రెంచ్‌ల మ్యాపింగ్‌లో పాల్గొనే యువ వాలంటీర్లు.
- **శ్రమదాన్:** ప్రజల భాగస్వామ్యంతో 440కి పైగా సాంప్రదాయ చెరువులను పునరుద్ధరించారు.
- **రికార్డు:** కేవలం 3 గంటల్లోనే 660 సోక్ పిట్స్ (ఇంగుడు గుంతలు) నిర్మించి సామూహిక శక్తిని చాటారు.

3. ఫలితాలు (Measurable Gains)

- **భూగర్భ జలాలు:** అనేక గ్రామాల్లో భూగర్భ జలమట్టం 3 నుండి 4 మీటర్లు పెరిగింది.
- **వలసల తగ్గింపు:** వ్యవసాయం స్థిరపడటంతో వలసలు దాదాపు 25% తగ్గాయి.
- **గిరిజన ప్రాంతాలు:** 17 మారుమూల గిరిజన గ్రామాల్లో నీటి ఊటలు (Springs) పునరుద్ధరించబడ్డాయి.

4. ప్రాముఖ్యత (Significance for Exams)

- **వికేంద్రీకరణ (Decentralization):** భారీ డ్యామ్‌లు కాకుండా, స్థానిక ప్రజల భాగస్వామ్యంతో తక్కువ ఖర్చుతో కూడిన పరిష్కారం.
- **సైన్స్ + కమ్యూనిటీ:** జిల్లా యంత్రాంగం 'హైడ్రోజియోలాజికల్ అసెస్‌మెంట్' (శాస్త్రీయ మ్యాపింగ్) ద్వారా సాంకేతిక సహాయం అందించింది.
- **PM Awas Yojana:** ఈ పథకం కింద ఇళ్లు పొందిన లబ్ధిదారులు కూడా తమ ఇళ్ల వద్ద సోక్ పిట్స్ నిర్మించుకున్నారు.

5. కీలక పదాలు (Key Terms)

పదం	వివరణ
Jal Sanchay Jan Bhagidari	నీటి సంరక్షణలో ప్రజల భాగస్వామ్యం.
Groundwater Recharge	భూమి లోపలికి నీటిని పంపి భూగర్భ జలాలను పెంచడం.

పదం	వివరణ
Micro-watershed mapping	చిన్న చిన్న ప్రాంతాల వారీగా నీటి వనరుల ప్రణాళిక.

ముగింపు: కొరియా జిల్లా మోడల్ భారతదేశంలోని ఇతర నీటి ఎద్దడి ఉన్న ప్రాంతాలకు ఒక ఆదర్శవంతమైన "బ్లూ ప్రింట్" (మార్గదర్శి). ఇది కేవలం ప్రభుత్వ పథకంలా కాకుండా, ప్రజల బాధ్యతగా (Civic Responsibility) మారింది.

జనగణన-2027 (Census-2027)

1. ప్రత్యేకతలు (First-time Features)

- **డిజిటల్ జనగణన:** భారతదేశ చరిత్రలో తొలిసారిగా సంపూర్ణంగా **డిజిటల్ పద్ధతిలో** జరగనున్న జనగణన ఇది.
- **సెల్-ఎన్యూమరేషన్ (Self-Enumeration):** ప్రజలు తమ వివరాలను స్వయంగా ఆన్‌లైన్‌లో నమోదు చేసుకునే సదుపాయం మొదటిసారిగా కల్పించబడింది. ఇది **16 భాషల్లో** అందుబాటులో ఉంటుంది.
- **కులం (Caste):** రెండో దశలో భాగంగా కులానికి సంబంధించిన ప్రశ్నను కూడా చేర్చనున్నారు.

2. మస్కట్లు (Mascots)

జనగణన లక్ష్యాలను ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్లడానికి ఇద్దరు మస్కట్లను ప్రవేశపెట్టారు:

- **ప్రగతి (Pragati):** మహిళా ఎన్యూమరేటర్.
- **వికాస్ (Vikas):** పురుష ఎన్యూమరేటర్.

- **సందేశం:** 2047 నాటికి వికసిత్ భారత్ సాధనలో స్త్రీ, పురుషుల సమాన భాగస్వామ్యాన్ని ఇవి సూచిస్తాయి.

3. నిర్వహణ - రెండు దశలు (Phases of Census)

ఈ ప్రక్రియ రెండు దశల్లో జరుగుతుంది:

- **మొదటి దశ (HLO):** గృహాల జాబితా మరియు గృహ గణన (ఏప్రిల్ 2026 - సెప్టెంబర్ 2026).
- **రెండవ దశ (PE):** జనాభా గణన (ఫిబ్రవరి 2027).
- **రిఫరెన్స్ తేదీ:** మార్చి 1, 2027 (లడఖ్ మరియు మంచు కురిసే ప్రాంతాలకు అక్టోబర్ 1, 2026).

4. ప్రారంభించిన 4 డిజిటల్ సాధనాలు (Digital Tools)

పరీక్షల్లో వీటి ఉపయోగాలు అడిగే అవకాశం ఉంది:

| సాధనం (Tool) | ఉపయోగం |

| :--- | :--- |

| **HLBC Web App** | శాటిలైట్ చిత్రాల ద్వారా గృహ గణన బ్లాకులను (Blocks) డిజిటల్ గా సృష్టించడం. |

| **HLO Mobile App** | ఎన్యూమరేటర్లు ఫీల్డ్ లో డేటాను ఆఫ్ లైన్ లో సేకరించి, సర్వర్ కు అప్ లోడ్ చేయడానికి. |

| **SE Portal** | ప్రజలు స్వయంగా వివరాలు నమోదు చేసుకున్నాక SE ID పొందే పోర్టల్. |

| **CMMS Portal** | దేశవ్యాప్తంగా జనగణన పురోగతిని పర్యవేక్షించే (Monitoring) కేంద్రీకృత వ్యవస్థ. |

5. కీలక గణాంకాలు & సంస్థలు

- **సిబ్బంది:** సుమారు 30 లక్షల కంటే ఎక్కువ మంది ఎన్యూమరేటర్లు, సూపర్ వైజర్లు పాల్గొంటారు.
- **సాంకేతిక సహకారం:** ఈ డిజిటల్ ప్లాట్ ఫారమ్ లను C-DAC అభివృద్ధి చేసింది.
- **రిజిస్ట్రార్ జనరల్ మరియు సెన్సస్ కమిషనర్:** ఈ కార్యక్రమాన్ని పర్యవేక్షించే అత్యున్నత అధికారి.

ఈ జనగణన కేవలం జనాభా లెక్కలు మాత్రమే కాదు, ప్రభుత్వ పథకాల రూపకల్పనకు మరియు అభివృద్ధి చెందిన భారత నిర్మాణానికి అవసరమైన డేటాను అందించే అతిపెద్ద డిజిటల్ కసరత్తు.

బిజూ పట్నాయక్ (1916-1997) - ముఖ్యాంశాలు

1. వ్యక్తిగత ప్రొఫైల్

- **పూర్తి పేరు:** బిజయానంద పట్నాయక్.
- **గుర్తింపు:** ఒడిశా మాజీ ముఖ్యమంత్రి మరియు ఆధునిక ఒడిశా రూపశిల్పి.
- **జయంతి:** మార్చి 5. (దీనిని ఒడిశాలో ****పంచాయతీ రాజ్ దినోత్సవం****గా జరుపుకుంటారు).

2. చారిత్రక ప్రాధాన్యత (Role in History)

పోటీ పరీక్షలలో ఈ క్రింది అంశాలు చాలా ముఖ్యం:

- **పైలట్ మరియు సాహసి:** ఆయన ఒక నిపుణుడు అయిన పైలట్. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో 'రాయల్ ఇండియన్ ఎయిర్ ఫోర్స్'లో పనిచేశారు.
- **క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం:** 1942లో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమ సమయంలో రహస్యంగా విప్లవ నాయకులను తన విమానంలో చేరవేసి సహాయం చేశారు. దీనివల్ల ఆయన జైలు శిక్ష కూడా అనుభవించారు.
- **ఇండోనేషియా స్వాతంత్ర్యోద్యమం:** ఇండోనేషియా స్వాతంత్ర్య పోరాట సమయంలో డచ్ ఆంక్షలను ధిక్కరించి, అక్కడి నాయకులను తన విమానంలో సురక్షిత ప్రాంతాలకు తరలించారు. దీనికి గుర్తింపుగా ఇండోనేషియా ప్రభుత్వం ఆయనకు **'భూమి పుత్ర'** (Bhoomi Putra) అనే అత్యున్నత పౌర పురస్కారాన్ని అందించింది.

3. రాజకీయ ప్రస్థానం

- **ముఖ్యమంత్రిగా:** ఆయన రెండుసార్లు ఒడిశా ముఖ్యమంత్రిగా పనిచేశారు (1961-63 మరియు 1990-95).

- **అభివృద్ధి పనులు:** పారాదీప్ పోర్ట్ (Paradip Port), రూర్కెలా స్టీల్ ప్లాంట్, మరియు ఒడిశాలోని అనేక విద్యాసంస్థల ఏర్పాటులో ఆయన కీలక పాత్ర పోషించారు.

4. అవార్డులు - గుర్తింపు

- **కళింగ ప్రైజ్ (Kalinga Prize):** సైన్సును ప్రాచుర్యంలోకి తీసుకురావడానికి ఆయన ****కళింగ ఫౌండేషన్****ను స్థాపించారు. దీని ద్వారా ఇచ్చే 'కళింగ ప్రైజ్'ను ప్రస్తుతం UNESCO నిర్వహిస్తోంది.

పరీక్షల కోసం టిప్: బిజూ పట్నాయక్ గారిని **"ఒడిశా పులి"** అని పిలుస్తారు. భారతదేశ విదేశాంగ విధానంలో మరియు సాహసోపేతమైన దౌత్యంలో (ముఖ్యంగా ఇండోనేషియా విషయంలో) ఆయన పాత్రపై తరచుగా ప్రశ్నలు వచ్చే అవకాశం ఉంది.

Source: PIB

